

Sessie 3: Loyaliteit en hechting

Groen gefluoresceerde zaken: op bord schrijven

Vandaag gaan we het hebben over een theorie die aansluit bij de noden van pleeg grootouders.

Er zijn verschillende brillen van waaruit we kunnen kijken naar situaties:

- Bijv. de medische bril: Je hebt bijv. buikpijn en wil bij de dokter laten onderzoeken vanwaar de buikpijn komt. Het kan zijn dat de dokter zegt dat er niets aan de hand is. Dan kan je bijv. verder kijken: komt de buikpijn misschien van een emotie zoals bijv. verdriet?
- Bijv. kijken naar de communicatie en interactie in een gezin. Misschien krijg je daar wel buikpijn van?
- Bijv. gedragsmatige bril: oorzaak – gedrag – gevolg

Binnen pleegzorg en pleeg grootouderschap is er nog een bril, die van **Ivān Bōszōrményi Nagy** (°19.05.1920 – 2007). Hij is de oprichter van de **contextuele stroming**

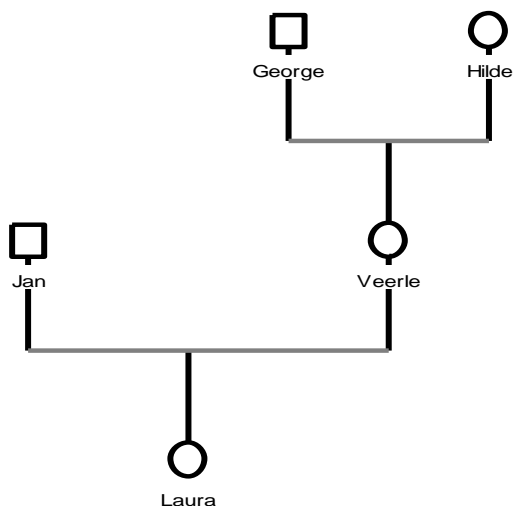
Levensloop Nagy (Hongaar):

- In 1948 vluchtte hij vanwege het stalinisme naar Oostenrijk, waar hij als psychiater met vluchtelingen werkte
- In 1950 trok hij door naar de VS, Chicago waar hij vooral onderzoek uitvoerde
- In 1957 trok hij door naar Philadelphia waar hij directeur was van de gezinspsychiatrie
- In 1963 richtte hij mee de family institute op en was hij betrokken bij American Family therapy academy
- Eind jaren '70 richtte hij the institute of contextual growth op.
- Nadien kreeg hij nog een presidentiële medaille
- Kreeg hij de ziekte van Parkinson

Nagy zegt: “het nest waaruit je vandaan komt, bepaalt veel”. Een persoon is deel van een familie. Hij was de eerste die zei dat je binnen de psychologie moet werken met gezinnen en families.

3 generaties tekenen op bord

vb:



Dit zijn de drie generaties waar we rond werken, is zeker binnen pleeggrootouderschap belangrijk.

Deze basis, deze theorie vinden wij heel helpend voor jullie, om vanuit dat gezichtspunt te vertrekken. Het is ook logisch: je bent dochter, mama, etc. je komt sowieso uit een nest.

In Vlaams-Brabant gingen ze op zoek naar hoe ze deze theorie het beste kunnen uitleggen: DUPLOPPEN tonen. Het is een bepaalde methodiek om situaties uit te leggen. Een beeld zegt vaak meer dan 1000 woorden, bijv. kind tussen twee ridders:



LOYALITEIT: op bord zetten

Een centraal begrip binnen pleeggrootouderschap en een kernwoord van Nagy is 'loyaliteit'. Vele kinderen hebben er last van, het is ook een lastige, want het is iets dat eigenlijk nooit weg kan gaan. We hebben 2 soorten loyaliteit:

1. Zijnsloyaliteit of existentiële loyaliteit (rode blok)

Een man en een vrouw geven het leven aan een kind, met hen bouw je als kind het eerst een band op → bloedband. Deze is heel sterk en onverbreekbaar, ook wanneer het kind en de ouders niet meer samen zijn.

Deze is eerst asymmetrisch, omdat je als kind eerst gerechtigd bent om meer te ontvangen dan te geven. Kinderen zijn loyaliteit verschuldigd aan de ouders, willen iets teruggeven, zit in de kleine dingen zoals bijv. een glimlach.

Deze loyaliteit ontstaat voor de hechting. Een kind kan dus loyaal zijn aan zijn ouders, ook wanneer er geen hechting is.



2. Verworven Loyaliteit (gele blok)

De bloedband is natuurlijk niet de enige band die je opbouwt. Je bouwt ook iets op door bijv. te zorgen voor, liefde te geven, opvoeding en structuur te geven, etc. je bouwt iets op door te krijgen of te geven met anderen.

Je kan deze band ook opbouwen met andere mensen zoals bijv. je vrienden.

De meesten hebben met hun ouders zowel de zijns – als de verworven loyaliteit.

Ten aanzien van grootouders is er bij de geboorte geen sprake van beide vormen van loyaliteit. Door leuke dingen te doen, liefde te geven, etc. ontstaat er een verworven loyaliteit tussen kleinkind en grootouder:



In een gewone situatie hebben kinderen een bloedband en verworven loyaliteit met de ouders + een verworven loyaliteit met de grootouders. Een kind kan dus normaal loyaal zijn aan beide partijen:



Kan een kind niet bij zijn ouders blijven wonen → onevenwicht of verschuiving in de loyaliteit.
De zijnsloyaliteit blijft bij de ouders liggen, maar de grootouders geven meer in het dagelijkse leven
waardoor ze meer loyaliteit verwerven dan in een gewone opvoedingssituatie:



Bloedband blijft bestaan, is heel sterk, kan je niet wegnemen, want het geeft je bestaansrecht.

Bijv. niemand mag, ook al spreek je zelf slecht over jouw mama, slecht spreken over jouw mama.

Maar het is een lastige, want blijft bestaan, ook al hebben je ouders erge dingen met je gedaan. Voor een kind betekent deze verschuiving van loyaliteit extra belasting om deze met elkaar in verzoening te brengen.

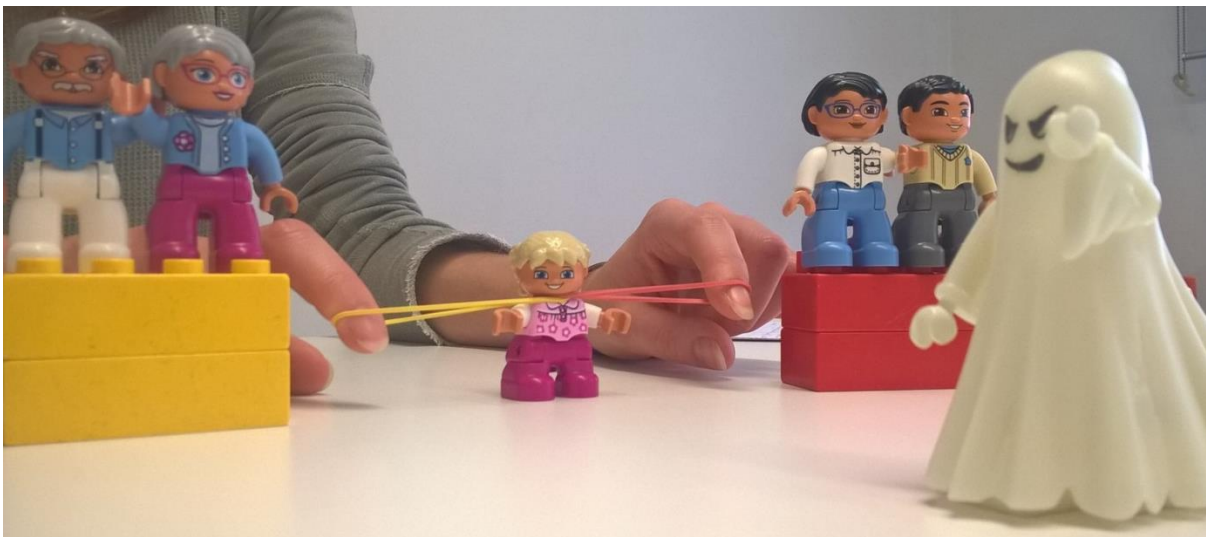
Grootouderschap:



In een gewone situatie komen overal gele blokken onder, maar pleeg grootouderschap is complex:



Grootouders komen tussen kind en ouder te staan en dat is lastig voor het kind: te maken met de loyaliteit.



De 2 rekkers die trekken aan het kind, tot het kind valt → loyaliteitsconflict. Daar gaan we het tijdens de volgende sessies over hebben. Dat is iets wat vaak voorkomt bij pleegplaatsingen in het netwerk.

Is dit herkenbaar?

Hoe kunnen we daar mee omgaan? Hoe kunnen we de balans terug in evenwicht brengen? Daar gaan we het in de volgende sessies over hebben.

Voorbeeld: ouder vraagt aan kind: 'wil je bij mij komen wonen?' Wat doet dat met het kind? Hoe ga je ermee om?

Voorbeeld:



Als een ouder overleden is, blijf je er een band mee hebben. De zijnsloyaliteit blijft bestaan. Paternale grootouders hebben geen band met de moeder, maar het kind wel. Moeder zit dan mee in het pakketje, of je dat nu wil of niet. Je kan niet zeggen dat zij niet bestaat, want dan bestaat het kind ook niet. Wat het kind wel kan doen, is afstand nemen.

Dat maakt dat het heel complex is! Moeder kan dan wel op afstand zijn voor jullie, maar dan is het nog altijd niet opgelost voor het kind.

Nog een voorbeeld:

De vader heeft moeder vermoord. Het kind is 16 jaar en wil zijn vader graag leren kennen. Hij wil zichzelf immers leren kennen, ook al is dat moeilijk te begrijpen, want moordenaars hebben niet het recht om papa te zijn. Kind wou zien of die man meer is dan moordenaar.

Eigenlijk zou je het spook (voorgeschiedenis) willen wegdenken, maar dat kan niet → roulerende rekening.



Zowel spook als bloedband zijn lastig. Kind moet erin spelen.

Gedeeld ouderschap: kind moet kans krijgen om contact te hebben met beide ouders, anders komen er problemen in hun puberteit.

Grootouders kunnen afstand nemen van de ouders. Kan natuurlijk zijn dat kind gekwetst terug komt van bezoek, ander gedrag stelt, etc. Niet fijn. Voor bestandspleegzorgers is het makkelijker om afstand te nemen.

HECHTING - BOWLBY

Naast loyaliteit is hechting een belangrijk begrip. Hechting ontstaat van nature: een baby heeft de aangeboren neiging om steun en veiligheid te zoeken bij een opvoedingsfiguur. De gehechtheid hangt af van de manier waarop de opvoedingsfiguur omgaat met het kind en het vertrouwen dat het kind in deze figuur krijgt.

Gaat de figuur in op de noden van het kind, vergroot het vertrouwen van het kind naar deze figuur en ontwikkelt het kind een bepaald verwachtingspatroon over hoe beschikbaar de figuur is en hoe deze al dan niet ingaat op zijn noden.

HUIS HECHTING (Tine Maeyens)

0-1m : 'overlevers'

Ontwikkeling begint voor de geboorte. Ouders en omgeving vormen je bodem. Een moeras als bodem vormt geen goed fundament.

De baby is nog volledig afhankelijk.

De baby leert tijdens de eerste levensmaand dat hij/zij kan overleven door sensitief-responsieve reacties wanneer huult. Spanning wordt door de zorgfiguur omgezet in ontspanning.

Het basisvertrouwen en –veiligheid worden opgebouwd.

Nood aan:

Vaste zorgfiguur i.f.v. onmiddellijke behoeftebevrediging

Rustige omgeving

Hebben voortdurende zorg nodig, nood aan voorspelbaarheid en duidelijkheid (cocon)

Geen verwachtingen stellen, geen onveiligheidssignalen uitsturen.

'We'

Wanneer het fout loopt:

Vreemde omgang met voeding

Verbaal gedrag, communicatief gedrag, agressief gedrag -> i.f.v. behoeftebevrediging. Geen frustratietolerantie.

Hyper arousal: FFF-mechanisme voortdurend actief. -> angst en spanning.

Destructief naar zichzelf en/of anderen. Reageren o.b.v. emoties i.p.v. cognitie.

1-4m: 'kijkers' – basale separatie

Gaan van de wieg naar het park. Lachen is niet langer enkel teken van ontspanning maar wordt een 'sociale glimlach' (6-8w) o.b.v. wederkerige beïnvloeding. Activatie spiegelneuronen.

Opbouw van het basisritme: dag-nachtritme, voedingsritme. Op basis van de veilige relatie wordt uitstel van behoeftebevrediging mogelijk: frustraties worden een korte tijd toelaatbaar.

Kijken rond en baseren gedrag op wat ze zien.

Juiste communicatie wordt gestimuleerd door herkennen van behoefte baby en bieden van de juiste respons. -> belangrijk dat zorgfiguur aanwezig is en kan reageren (probleem: psychiatrische problematiek – bv. postnatale depressie, middelengebruik, medicatie die gezichtsexpressie afvlakt...)

Wanneer het fout loopt:

Geen correcte/gepaste communicatie

Kijken de kat uit de boom: nieuwe omgeving wordt visueel bestudeerd.

Imitatiegedrag, meelopers.

5-8m: 'handelaars' – basale individuatie

Leren zitten dus hebben handjes vrij... kunnen spullen opnemen en experimenteren -> er wordt ik-ruimte ingenomen en de zorgfiguren moeten daar ruimte toe bieden.

'ikje' moet ok bevonden worden door bevestigende respons.

Ander wordt gezien als 'functioneel', in dienst van het ikje van het kind. Ze laten je voelen dat ze een ikje hebben: drang om dingen zelf te doen, willen geen hulp aanvaarden.

leren ook kruipen en gaan dus op exploratie.

Leren rond 8m gezichtsherkenning. Hangt samen met vreemdenangst.

Problemen door:

misbruik, mishandeling, verwaarlozing

ziekenhuisopnames: handelen wordt tegengehouden

achterlaten bij vreemden

Wanneer het fout loopt:

maken geen onderscheid tussen mensen: zouden met iedereen meegaan... grenzeloos

9-12m: 'Plakkers' – basale relationeel mechanisme

Belangrijkste hechting is rond. De kinderen hebben de hechting ontdekt en willen voortdurend aan hun zorgfiguren 'plakken' -> scheidingsangst. Troost kan enkel door de zorgfiguur worden geboden. Wordt overwonnen door stelselmatig opbouwen van afstand.

leren: objectpermanentie en objectconstantie. (weten cognitief dat mensen/dingen blijven bestaan als ze niet waarneembaar zijn, valt echter weg bij emotie)

Verder aanleren door 'transfer': transferobject 'knuffel, tutje' symboliseert zorgfiguur.

Kunnen zichzelf troosten als ze wakker worden.

Belang van positieve transfer tussen zorgfiguren. Zorg voor het kind moet op een positieve manier worden overgedragen!

Bv. hoe naar bezoek met ouders gaan? Veiligheid!

Wanneer het fout loopt:

Blijven 'plakken': claimend gedrag (denk aan ouders die contant bellen)

Separatie: 1-2j

Leren stappen: loskomen en terugkeren

Zorgfiguur moet een 'veilige haven' zijn. Ontdekkend de wereld maar zijn snel angstig. Moeten kunnen 'bijtanken' bij veilige zorgfiguur (of transferobject).

Nood aan stabiele ouder/zorgfiguur: duidelijkheid en voorspelbaarheid, consequentie.

Nog geen grote verwachtingen stellen aan het kind.

ontdekkingsstocht ikje: keerpunt bij +/- 18m: zelfherkenning: ikje wordt bewust (oefn. bol op hoofd) 'splitting mechanisme' wordt actief: goed/fout. 'stoute mama' als niet geeft wat kind wil.

Zien de wereld nog gefragmenteerd, nog niet als een geheel. Vanaf 2j zijn de mentale schema's opgebouwd en vormt zich een totaliteit.

Nog geen als-dan-logica: kunnen nog geen rekening houden met anderen, pedagogische principes werken nog niet, verhogen de stress.

1j: serieel spel, herhaling, 'kiekeboe'

2j: imitatiespel; doen alsof, eveneens repetitief

-> nood aan rituelen.

Willen 'zelf doen', experimenteren erop los.

Sterk op zichzelf gericht: gevoel steeds tekortgedaan te worden.

Problemen: onvoorspelbare ouders, partnerwissels

Wanneer het verkeerd loopt:

Moeilijkheden met afstand-nabijheid, aantrekken en afstoten.

Beweeglijkheid

Snel angstig (grote link tussen angst en agressie)

Snel afleidbaar: zien alles in stukjes, gefragmenteerd

Egocentrisme: boot verdedigen

Borderline

Geen stevige 'ik': fragiel en kwetsbaar

Individuele: 2-3j

Bakstenen benedenverdieping: bepalen de vorm van het huis. Persoonlijkheid wordt gevormd
zorgfiguren geven mee vorm door positieve bekrachtiging= cement van het 'ik'

kinderen passen hun gedrag aan om de liefde van de ouders te behouden.

Als het goed loopt tonen kinderen 'ikje' aan de buitenkant.

Koppigheidsfase, mét woedebuien. Geen frustratietolerantie

Pedagogisch handelen wordt mogelijk: begrijpen als-dan-logica. Gedrag kan worden bijgestuurd en
leren gedrag te controleren (ik-sterkte): regulatiemechanismen worden actief (emotieregulatie pas
na 2j)

Worden zindelijk: pas als ze er klaar voor zijn!

Kunnen middel inzetten om doel te bereiken, hulp vragen. Stimuleren om zelf oplossing te vinden is
goed voor het zelfbeeld.

leren eigen grens en dat andere ook grenzen hebben. Kunnen rekening houden met andere. Zien
andere als aparte individu. Leren relaties herstellen (eerst voordoen, vanaf 3j kunnen zelf toepassen)
opsplitsing jongens-meisjes. Leren zich verhouden in de groep: vormt basis van het sociaal
functioneren.

Gewetensontwikkeling, schuld- en schaamtegevoel ontstaan.

vormen meer en meer totaliteiten en mentale schema's (vb.: lichaamsbeeld).

Indrukwekkende ontwikkeling van het actieve taalgebruik: communicatie ontstaat.

Wanneer het fout loopt:

Vreemd gedrag met stoelgang: constipatie, smeren

Als ikje niet wordt goedgekeurd past kind gedrag zo aan dat het niet meer overeenstemt mijn de
'binnenkant': kans op persoonlijkheidsstoornissen, neurotische stoornissen (afsplitsen, wanen)

Steunbalken in het huisje: gedrag. Gedrag wordt ingezet als oplossing om tekorten te verhelpen. sterke link tussen agressie en angst! Bv. geen grenzen respecteren, smeren van kaka

Relationele fase: 3-5j

Leren relaties zien tussen anderen. Kunnen soms jaloers reageren.

Magisch denken: vaak slaapproblemen en nachtmerries. Zorgfiguur moet zelf in de realiteit blijven! vanaf 3^e kleuterklas: kunnen fantasie van realiteit onderscheiden.

leren normen en waarden: wij mogen ook niet liegen!

-> extern geweten: doen iets vanuit schrik voor straf. (intern pas vanaf 7j)

vanaf 4j worden beloningsschema's mogelijk.

'waarom'??????? proberen de context te begrijpen.

De vier fases herhalen zich. Zo zal een lagereschoolkind (hechting) de hechting herhalen ten aanzien van leeftijdsgenoten. Sterke vriendschappen ontstaan, ze kunnen langere scheidingsperiodes aan en ontwikkelen empathisch vermogen. Daarnaast ontwikkelen ze een intern geweten.

Tussen 10 en 14 jaar (basale separatie) zien we jongeren een evenwicht zoeken tussen afstand en nabijheid ten aanzien van de ouders: exploratie. Vormen nieuw beeld van zichzelf en seksuele ontwikkeling komt op de voorgrond. Leeftijdsgenoten worden erg belangrijk.

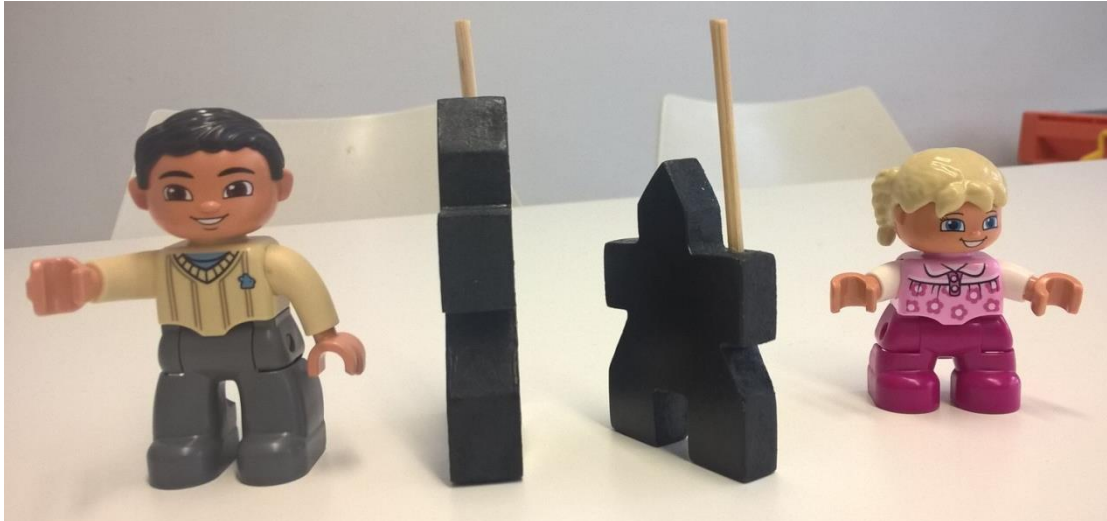
Tussen 15 en 18 jaar: nieuwe separatiefase. Bouwen aan eigen identiteit, los van de ouders. Veel experimenteergedrag. Basale hechting heeft invloed op hoe ze relaties met leeftijdsgenoten aangaan.

Tussen 18 en 25 jaar komt er veelal grotere afstand tussen ouders en jongere: gaan studeren, op kot. **Nieuwe relationele fase.**

Je kan niet niet gehecht zijn, maar het is niet altijd veilig. Je kan je wel aan verschillende personen op verschillende manieren hechten, door regelmatig door die andere verzorgd en opgevoed te worden. Kinderen kunnen zich dus ook hechten aan grootouders. Deze hechting wordt beïnvloed door de hechting met de ouders.

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die in een voorziening zaten een inhaalbeweging kunnen maken op vlak van hechting in een pleeggezin. Hoe ouder, meer meegemaakt, meer overgeplaatst, hoe moeilijker.

Als je veilig gehecht bent, weet je dat je ouder er voor je is, maar:



Als je bijv. een verslaving tussen de ouder en kind komt te staan, moet het kind bijv. beroep doen op zichzelf, bijv. allemansvriendjes

In een pleeggezin zijn je pleegzorgers er voor jou, je kan de hechting herstellen, maar niet helemaal.

Bij mensen waar je verworven loyaliteit mee hebt ontwikkeld, kan je breken, maar met je ouders niet: je blijft altijd hun kind. Je kan wel afstand nemen.

Begeleiding:



Je bouwt een band op met zowel, pleegzorgers, kind als ouders.

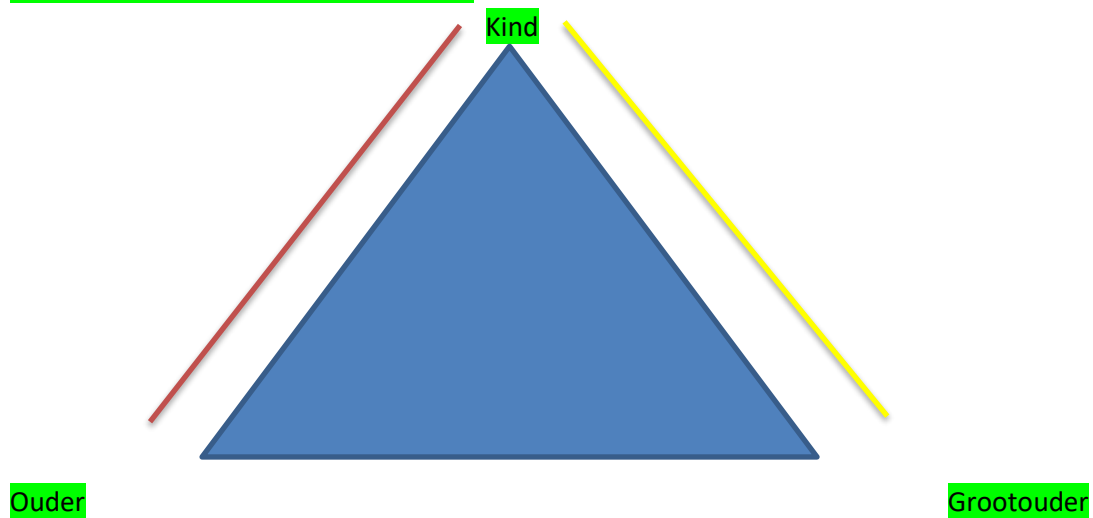
In het begin is het chaos:



Het spook zie je vaak eerst niet, is geen feit die je ziet zoals verslaving, ruzie, etc. Het spook is een onbeschreven woord. Een begeleiding begint met het bevragen van de geschiedenis.

Wij kijken naar:

DRIEHOEK OUDER KIND GROOTOUDER

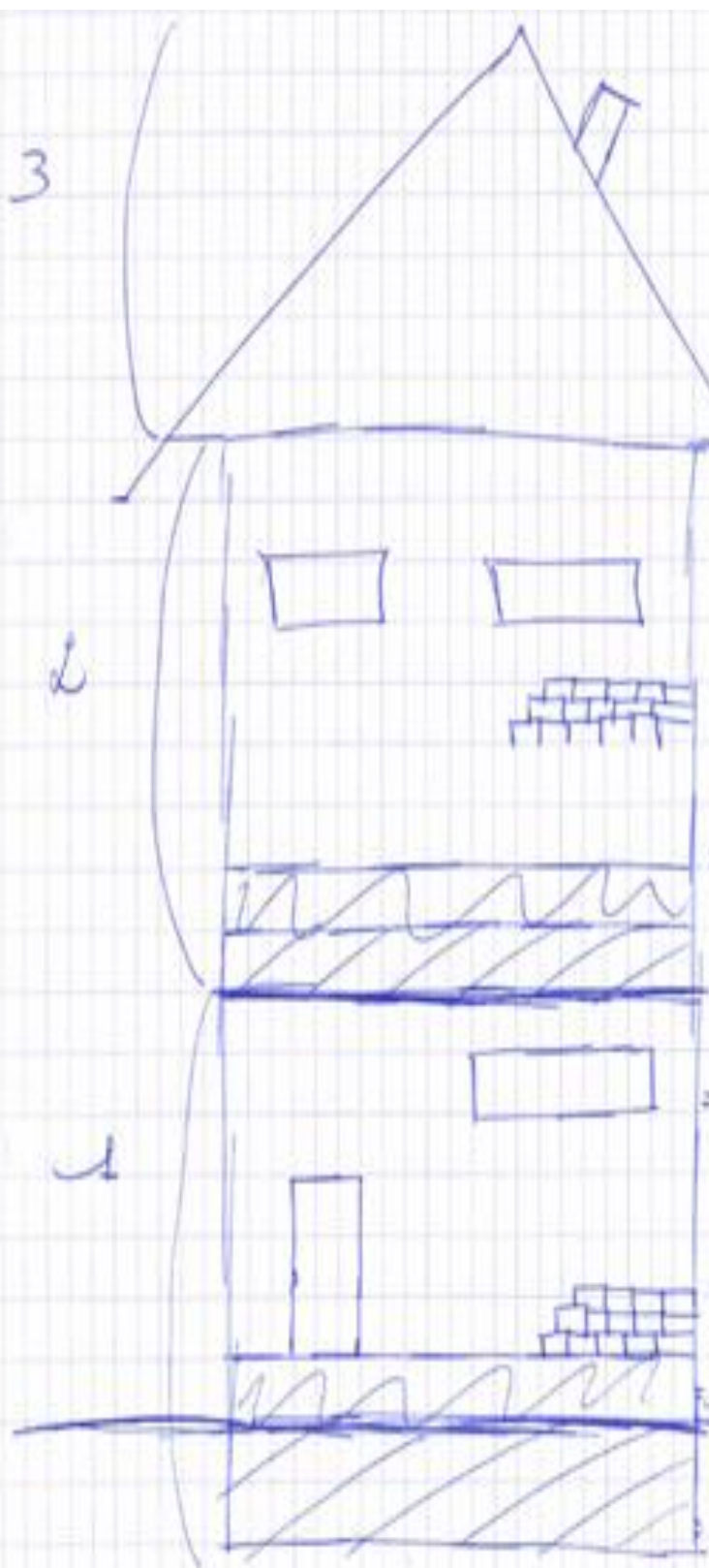


Met deze drie partijen werken wij. Kind is onze cliënt, maar zo wel rode als gele banden zijn belangrijk. Banden moeten zijn zoals ze zijn.

Wij voelen het niet, maar we kijken ernaar: meerzijdige partijdigheid of vanuit het kind. Onze neutraliteit is makkelijker.

Slotvraag: "Dankzij mijn kleinkind heb ik geleerd dat...?"

3



= 20-25j 2^e Relatie

= 15-19 jaar 2^e Indiv.

= 11-14 jaar 2^e Separatie

= 6-10 jaar 2^e Hechting

= 3-5 jaar Relatie

= 2-3 jaar Indivichat

= 1-2 jaar Separatie

= 0-1 jaar Hechting

- 0-4 W
- 1-4 M
- 5-8 M
- 9-12 M